

УДК [328.185:378]:37(4)

Я. Ю. Цимбаленко,
к. держ. упр., доцент, доцент кафедри теорії та практики управління, Національний
технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0442-7549>

Д. М. Славина,
магістрант факультету соціології і права, Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3211-9412>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.20.163

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ РИЗИКАМ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЧИННИК ІНТЕГРАЦІЇ У ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

Y. Tymbalenko,
PhD in Public Administration, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Sociology and Law,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Kyiv, Ukraine
D. Slavina,
Master's student of the Faculty of Sociology and Law,
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

PREVENTION OF CORRUPTION RISKS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION AS
A FACTOR OF INTEGRATION INTO THE EUROPEAN
EDUCATIONAL SPACE

У статті розглядається актуальна проблема сучасного українського суспільства — наявність корупційних ризиків в системі вищої освіти та шляхи їм запобігання. Проаналізовано наукові підходи (правовий, економічний, соціологічний, психологічний та етичний) до визначення сутності корупційних ризиків та обґрунтовано авторське їх розуміння як ймовірності виникнення корупційної (протизаконної) дії, учинку певними посадовими особами в будь-якій сфері професійної діяльності, які можуть бути потрактовані як порушення правових, етичних і соціальних норм і тягти за собою адміністративне або кримінальне покарання відповідно до законодавчих нормативів або публічний осуд. З'ясовано критерії, за якими класифікуються корупційні ризики, проаналізовано результати соціологічних досліджень корупційних ризиків при підготовці фахівців з права, виявлено основні сфери корупційних ризиків у вищих закладах освіти (освітній процес, наукова діяльність, адміністрування, робота зі стейкхолдерами). Представлено процес оцінювання корупційних ризиків у системі вищої освіти.

Обґрунтовані пропозиції щодо запобігання корупційних ризиків у закладах вищої освіти як чинника інтеграції до європейського освітнього простору.

The article examines the current problem of modern Ukrainian society — the presence of corruption risks in the higher education system and suggests ways to prevent them. Scientific approaches to determining the essence of corruption risks are analyzed, including legal, economic, sociological,

psychological and ethical. It is substantiated that, from the point of view of the legal approach, corruption risk should be considered as the probability of violation of the rules established by legislation in the process of professional activity, which under certain circumstances can become a real fact of malicious corruption activity; from the economic — as the probability of receiving illegal untaxed monetary remuneration for professional activity, which is already paid by the state; from the psychological — as the expectation of moral satisfaction from the possibility of obtaining an unlawful material reward, which under certain circumstances can be presented as lawful and legal and not carry legal and moral responsibility; from the sociological — as a violation of the social-normative mechanisms of relations between education seekers and teachers; from the ethical — as a deformation of the moral and ethical values of workers in the field of education.

The author's understanding of the essence of corruption risks is presented as the probability of the occurrence of a corrupt (illegal) act, an act by certain officials in any field of professional activity, which can be interpreted as a violation of legal, ethical and social norms and entail administrative or criminal punishment in accordance with legislative regulations or public condemnation. The criteria for classifying corruption risks have been clarified, the results of sociological research on corruption risks in the training of legal professionals have been analyzed, the main areas of corruption risks in higher education institutions (educational process, scientific activity, administration, work with stakeholders) have been identified. The process of assessing corruption risks in the higher education system is presented.

Reasoned proposals for the prevention of corruption risks in higher education institutions as a factor of integration into the European educational space.

Ключові слова: корупційні ризики, заклади вищої освіти, антикорупційна програма, оцінювання корупційних ризиків, європейські цінності.

Key words: corruption risks, higher education institutions, anti-corruption program, corruption risk assessment, European values.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Метою української системи вищої освіти є прагнення інтегруватися до європейського освітнього простору. І певні кроки для цього вже зроблено: здійснюється реформа системи вищої освіти, українські науковці і студентська молодь активно залучилися до європейських освітніх програм, освітніх фондів і проєктів. Однак основними чинниками, що гальмують рух до європейської інтеграції, які постали в сучасних умовах перед українським суспільством, є російська агресія і корупція, боротьба з якою ведеться на всіх рівнях управління та майже в усіх сферах суспільного життя, зокрема і у закладах вищої освіти. Корупція, як злочинне і деструктивне явище, руйнує суспільно проголошувані цінності, знижує довіру європейської спільноти до українців і гальмує рух до європейської інтеграції. Тому дослідження корупційних ризиків, виявлення їх причин, зокрема і у системі вищої освіти, пошук ефективних шляхів їх упорядкування є важливим і актуальним завданням науковців,

державних посадовців, підприємців, усієї громадськості, вирішення якого може об'єднати як освітян, так і представників органів влади і стейкхолдерів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аспекти корупційних діянь, зокрема підстав та наслідків корупційних ризиків, ґрунтовно досліджують фахівці з публічного управління, юристи, правознавці, соціологи, психологи, економісти, акцентуючи увагу на чинниках, причинах і запобіжниках корупції. Так, наприклад, К.Бугайчук, Ю.Дмитрієв, В.Кривошеїн та інші досліджують зміст, структуру корупційних ризиків, а К.Дацко, Ю.Ломжець, В.Мельченко, О. Пищуліна, М.Цип'яшук свою увагу спрямували на чинники та класифікацію корупційних ризиків в системі вищої освіти. Між тим гострота проблеми не зменшується, а навпаки посилюється, оскільки в умовах війни дещо послаблюється увага антикорупційних органів до системи вищої освіти, а відтак в ній наявні факти корупційних діянь і корупційних ризиків, що унеможливорює ефективність європейської інтеграції.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Основною метою статті є обґрунтування наукового положення про те, що запобігання корупційним ризикам в системі вищої освіти України є важливим чинником інтеграції у європейський освітній простір. Для вирішення цієї мети необхідно, по-перше, уточнити зміст поняття "корупційний ризик", по-друге, визначити різновиди та основні корупційні ризики, які наявні в українських вищих закладах освіти, по-третє, виявити причини, що їх породжують і, по — четверте, окреслити перспективні шляхи запобігання їм.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Як зазначає К.Л. Бугайчук, поняття "корупційні ризики" було запроваджено до наукового обігу із прийняттям закону України "Про запобігання корупції" від 14.10.2014 № 1700-VII і визначає його зміст як "відповідний факт (дія, стан) який створює умови для вчинення корупційних правопорушень особами уповноваженими на виконання функцій держави та місцевого самоврядування" [2, с. 39]. Ю.Дмитрієв вважає, що корупційні ризики — це "сукупність правових, організаційних та інших факторів і причин, які породжують, заохочують (стимулюють) осіб до скоєння корупційних правопорушень під час виконання ними функцій держави або місцевого самоврядування" [3]. Фахівці Центру політико-правових реформ вважають, що корупційні ризики — це "правові, організаційні та інші фактори та причини, які породжують, заохочують (стимулюють) корупцію у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності держави" [9]. У Національному агентстві з питань запобігання корупції корупційний ризик розглядають як "ймовірність того, що відбудеться подія корупційного правопорушення чи правопорушення, пов'язаного з корупцією, яка негативно вплине на досягнення органом влади визначених цілей та завдань" [7]. Узагальнюючи існуючі у науковій літературі тлумачення змісту понять "корупція", "ризик" і "корупційний ризик", ми пропонуємо визначати корупційний ризик як ймовірність виникнення корупційної (протизаконної) дії, учинку певними посадовими особами в будь-якій сфері професійної діяльності, які можуть бути потрактовані як порушення правових, етичних і соціальних норм і тягти за собою адміністративне або кримінальне покарання відповідно до законодавчих нормативів або громадський осуд.

Зрозуміло, що правові стандарти та соціальні норми європейських закладів вищої освіти унеможливають існування в них корупційних дій, оскільки це суперечить не тільки правовим вимогам, але й моральним та етичним принципам європейського суспільства. В Україні, на жаль, радянська спадщина залишила чимало наслідків корупційних діянь у сфері вищої освіти, які міцно укорінилися у свідомості старшого покоління викладачів і науковців, які ще залишаються працювати у закладах вищої освіти і переносять свої звички недобросовісності на молоде покоління, вимушуючи їх до корупційних діянь, тим самим збільшуючи корупційні ризики і віддаляючи український освітній простір від європейського.

Корупційні ризики доцільно аналізувати на основі правового, економічного, психологічного, соціологічного та етичного підходів. У Законі України "Про запобігання корупції" корупція розглядається у законодавчо — правовому полі і визначається як "використання особою... наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі... або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей" [4]. До неправомірних вигод, відповідно до названого Закону, відносяться грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які обіцяють, пропонують, надають або одержують без законних на те підстав. Тому з правової точки зору, корупційний ризик — це ймовірність порушення правил, встановлених законодавством у процесі професійної діяльності, що за певних обставин може стати реальним фактом зловмисної корупційної діяльності, наносячи збитків іншим людям, або організаціям, і/або суспільству в цілому, тим самим гальмуючи його розвиток і шлях до Європейського Союзу.

Корупція — це також і економічне явище, адже вона ґрунтується на економічних відносинах, а точніше обмінних операціях: "послуга-гроші", "гроші-послуга". Як стверджує І. Бірюков, корупція "породжується тіньовою економічною діяльністю, тіньові операції в економіці сприяють прояву корупції, проте саме корупція формує основу поширення та розвитку тіньової економіки, а від такого поєднання спотворюються фундаментальні засади функціонування інститутів в державі" [1, с. 154]. А відтак економічний характер корупційного ризику полягає у тому, що у закладі вищої освіти існує ймовірність тіньової торгівлі балами, тобто обмін заліку, екзамену з бажаною, але незаслуженою оцінкою на гроші, і як результат — отримання неправомірної неоподаткованої грошової винагороди за професійну діяльність, яка вже є оплаченою державою, що свідчить про порушення податкового законодавства зокрема, а відтак про наявність корупційного діяння.

Як зазначає В. Плиса, з психологічної точки зору, корупційний ризик можна розглядати у трьох взаємозалежних аспектах: а) як міру очікуваного неблагополуччя при неуспіху, зумовлена комплексною оцінкою ймовірності неуспіху і характеру можливих наслідків; б) як дію, що загрожує суб'єкту збитком (втратою); в) як вибір між варіантами дії: більш безпечний і більш привабливий, якщо результат останнього проблематичний і пов'язаний з можливістю несприятливих наслідків [6]. Послугуючись цією науковою ідеєю, корупційний ризик з точки зору психологічного підходу, на наш погляд, можна розглядати як: міру очікуваної матеріальної вигоди, а відтак і морального задоволення від можливості здійснення неправомірного діяння, яке за певних обставин може бути представлено як правомірне і законне і не нести за собою правової і моральної відповідальності. Тобто мова йде про те, що особа, яка планує у вищому закладі освіти ризикнути і здійснити ко-

рупційну дію, психологічно налаштовує себе на позитивний результат і на те, що вона не буде викрита і покарана після її здійснення. Крім цього, така особа підсвідомо уникає розуміння, що вона здійснює поганий вчинок, який потягне за собою негативні наслідки для учасників освітнього процесу. Звісно, що психологічний стан особи, яка підсвідомо упевнює себе у позитивності своїх дій, плануючи та/або здійснюючи корупційну дію, не може бути зрівноваженим, адже у неї підсвідомо виникає стан амбівалентності, який може призвести і до різноманітних нервових захворювань, конфліктних ситуацій тощо.

Соціологічний підхід до розуміння корупційних ризиків уможливорює дослідження соціальних відносин між учасниками освітнього процесу, з'ясування моделей їх поведінки в процесі навчального процесу та наукової діяльності, дослідження різноманітних ресурсів, які призводять до змін функціонування соціальних інститутів, а також виявлення громадської думки щодо наявності корупційної діяльності у закладі вищої освіти. Тобто соціологічний підхід до дослідження корупційних ризиків у сфері вищої освіти особливо сприяє наближенню української освіти до європейських стандартів, оскільки дає можливість виявити причини появи корупційних ризиків, простежити характер реалізації корупційних дій, які виникають у системі соціальних відносин "викладач — здобувач вищої освіти — викладач", а також соціально-економічних відносин між керівництвом вищого закладу освіти та стейкхолдерами і представниками інших установ і організацій, які беруть безпосередню участь у забезпеченні закладу матеріальними та фінансовими засобами, здійснюють ремонтні та будівельні роботи.

У рамках етичного підходу ймовірність появи корупційних ризиків у викладацькому та студентському середовищі розглядається як деформація моральних якостей у їх потенційних суб'єктів, зневажливе ставлення до загальнолюдських цінностей, нехтування принципами гуманізму і демократії. Звісно, що це є результатом загального зниження культури суспільства, культури особистості, політичної та професійної культури фахівців у всіх ланках соціального життя.

Існують різні критерії, за якими здійснюється класифікація корупційних ризиків. Наприклад, класифікацію корупційних ризиків, яку представлено на Антикорупційному порталі НАЗК, здійснено за такими критеріями: а) сфера (місцеве самоврядування; освіта; земельні відносини; гуманітарна допомога; соціальне забезпечення; інфраструктура); б) види професійної діяльності (публічні закупівлі, управління персоналом, державний нагляд та контроль) [5].

Правознавець К.Бугайчук поділяє корупційні ризики на:

а) інституційні, що негативно впливають на поведінку державного службовця, перетворюючи її на корупційну, та усунення яких належить до компетенції адміністративного органу, в якому працює (або який очолює) такий службовець;

б) загальносистемні (або зовнішні), що пов'язані із загальними недоліками створення та функціонування публічної адміністрації, які аналізуються лише в частині рівня корупції при підготовці, прийнятті та виконанні

управлінських рішень [2, с. 39]. І хоча науковець не викремлює критерій, за яким відбувається цей розподіл, на наш погляд, ним може бути — секторність розповсюдження корупційних ризиків. Існують й інші критерії: фактори виникнення, коло суб'єктів, форма та інші.

Звісно, що перелічені види корупційних ризиків мають місце не тільки у сфері публічного управління або публічних закупівель, але й в системі вищої освіти, яка є однією з найбільш уразливих для корупції сфер життєдіяльності суспільства. Це пов'язано з тим, що вступ до вищих навчальних закладів і навчання в них завжди було бажаним для більшості випускників загальноосвітніх закладів освіти, а рівень їх знань не завжди був достатнім для того, щоб самостійно вступити до закладу вищої освіти, де обмеженою була є кількість бюджетних місць. Більш того навчання у закладах вищої освіти є доволі складним і напруженим, тому не всі студенти можуть своєчасно виконувати усі завдання та успішно складати заліки та іспити, а відтак їм краще заплатити викладачам, які заохочують практику "продажу заліків та іспитів", ніж по декілька разів перездавати їх. Така поведінка є потенційним корупційним ризиком з високим рівнем ймовірності.

Коли Україна розпочала свій шлях до європейської інтеграції, значно активізувалася діяльність правових, громадських та освітніх організацій щодо організації та проведення досліджень, які спрямовані на виявлення корупції та корупційних ризиків у вищих закладах освіти. Так, наприклад, Асоціація юридичних клінік України з червня 2021 по лютий 2022 року впроваджувала проєкт "Антикорупційний комплаєнс у вищих навчальних закладах: від визначення ризиків до їх подолання". Експерти у результаті дослідження сформуливали перелік 55 корупційних ризиків у чотирьох основних сферах організації вищої школи: навчальний процес, наукова діяльність, адміністративна діяльність та партнерство закладів вищої освіти із зовнішніми партнерами (стейкхолдерами) [10].

Разом з тим, у ході дослідження, було визначено 25 найголовніших корупційних ризиків, які мають місце у системі вищої освіти в Україні.

(1) у освітньому процесі: зловживання під час проведення вступних випробувань; зловживання співробітників університетів, пов'язані зі вступом іноземців; посередництво у наборі іноземних студентів; зловживання під час складання академічної різниці; вимагання/надання неправомірної вигоди в

обмін на оцінки; залучення посередників для отримання неправомірної вигоди під час оцінювання студентів (курсантів); нав'язування власних розробок (посібників) як умови позитивного оцінювання; використання службового становища з метою впливу на викладачів та співробітників; зловживання, пов'язані із написанням та підготовкою до захисту кваліфікаційних робіт; зловживання службовим становищем у формі сексуальних домагань з боку викладачів чи адміністрації університету за позитивні оцінки чи протекторат ("сексторція");

(2) у науковій діяльності: зловживання при вступі та навчанні в аспірантурі (докторантурі); надання неправомірної вигоди за складання іспитів в аспірантурі; маніпуляції під час формування збірників наукових статей;

(3) у адмініструванні закладу вищої освіти: фальсифікація результатів під час проведення конкурсу на вакантні посади ЗВО; зловживання при призначенні премій або інших виплат стимулюючого характеру; зловживання при поселенні студентів та співробітників у гуртожитки; неправомірна передача земельних ділянок ЗВО у користування третім особам або ж під незаконні забудови; неправомірна здача в оренду майна ЗВО; умисна закупівля непотрібних товарів; неправомірний вплив на процес закупівлі; зловживання повноваженнями з метою примусу учасників освітнього процесу купувати платні послуги в університеті; вимагання сплати благодійних внесків; тиск на активних студентів та викладачів;

(4) у партнерстві (взаємодії із зовнішніми стейкхолдерами): зловживання владним становищем для тиску на представників закладів вищої освіти; залучення учасників освітнього процесу до політичної агітації та виборчого процесу на користь певних політичних діячів (партій) [10].

Ці дослідження свідчать про наявність чинників, які гальмують процес інтеграції української вищої школи до європейського освітнього простору і роблять можливим, на нашу думку, виокремлення як мінімум чотирьох основних причин існування корупційних ризиків у закладах вищої освіти:

1) радянська спадщина, коли державне фінансування вищих закладів освіти провокувало керівників удаватися до певних корупційних махінацій за умов залучення до них усієї владної вертикалі;

2) недостатня оплата праці науково-педагогічних працівників;

3) відсутність правової відповідальності за корупційні дії, які були розповсюдженими в усіх гілках влади і особливо у судовій;

4) безпринципність та низький рівень моральності певної частини працівників закладів вищої освіти, студентів та їх батьків, які заохочують хабарництво та зловживання під час навчання у ЗВО.

Для запобігання корупційним ризикам у закладах вищої освіти здійснюються процеси їх оцінювання, що є і важливим запобіжником корупційної діяльності. Фахівці НАЗК мету оцінювання корупційних ризиків вбачають у "встановленні ймовірності вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень працівниками організації, встановлення причин, умов та наслідків можливого вчинення таких правопорушень, а також аналізу ефективності існуючих заходів контролю, спрямованих на запобігання реалізації корупційних ризиків". А основними етапами оцінювання корупційних ризиків називають наступні: (1) підготовка до оцінювання корупційних ризиків; (2) дослідження контексту організації та визначення обсягу оцінювання корупційних ризиків; (3) ідентифікація корупційних ризиків; (4) аналіз корупційних ризиків; (5) визначення рівнів корупційних ризиків [8].

Систематичне оцінювання корупційних ризиків в системі вищої освіти є важливим запобіжником корупційної діяльності, шляхом до формування нормативно-правового освітнього простору, орієнтації науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти на європейські цінності. Також оцінювання корупційних ризиків є ефективним засобом щодо їх запобігання. Оскільки

будь-яка діяльність з пошуку, висвітлення, оцінки та опрацювання причин та наслідків неправомірної діяльності, зокрема корупційної, є діяльністю, що надає публічності та прозорості тим прихованим можливостям, які можуть сприяти зловживанням. Крім цього, оцінювання корупційних ризиків, що відбувається за підтримки та супроводу керівника ЗВО — є гарантією подальшого удосконалення управління ЗВО та якісного провадження освітнього процесу. Потребує на увагу той факт, що залучення до оцінки корупційних ризиків представників усіх учасників освітнього процесу є інструментом прозорості діяльності ЗВО, наявності контролю зі сторони керівника ЗВО та дієвим інструментом запобігання корупційним проявам і створенню сприятливих умов для інтеграції до європейської системи вищої освіти.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Запобігання корупційним ризикам — важливий шлях формування ефективної системи управління ЗВО і чинник інтеграції до європейського освітнього простору. Тільки через формування прозорості та ефективної системи управління реально унеможливити появу причин корупційних проявів та нівелювати їх негативні наслідки.

Корупційні ризики, які мають місце у системі вищої освіти України, повинні підлягати постійному моніторингу та виявленню причин їх виникнення. Тільки проведення прозорого аналізу корупційних ризиків та уживання адекватних запобіжних заходів, серед яких є внесення змін до системи управління ЗВО, зможе дати результат — упередити корупційні діяння. Мінімізація корупційних ризиків у системі вищої освіти потребує реалізації системної комплексної роботи, заснованої на просвітницькій роботі, нормативно-правових, психологічних, етичних, моральних і ціннісних підходах, які враховують ресурсний (людський, трудовий, фінансовий), економічний і соціальний аспекти, що сприятиме успішній співпраці українських закладів вищої освіти з європейськими та світовими освітніми інституціями та науковими товариствами. Отже перспективними напрямками подальшого дослідження корупційних ризиків в системі вищої освіти, вважаємо, є аналіз морально-етичних принципів діяльності працівників закладів вищої освіти, з'ясування потреб здобувачів щодо удосконалення викладання в умовах сучасних викликів, дослідження рівня доброчесності у освітньому процесі та підготовці наукових праць.

Література:

- Бірюков І.В. Корупційні аспекти появи та поширення прихованого підприємництва. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Вип. 26, част. 1. С.154—161. URL :http://www.visnyk-ekonom.uzhnu.uz.ua/archive/26_1_2019ua/31.pdf (дата звернення 17.06.2023).
- Бугайчук К.Л. Корупційні ризики: поняття, класифікація, методологія оцінки, заходи усунення. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції. Харків, 2017. С. 39—40. URL :<https://univd.->

edu.ua/general/publishing/konf/31_03_2017/pdf/15.pdf (дата звернення: 25.07.2023).

3. Дмитрієв Ю. Корупційні ризики у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Вісник. Право знати все про податки і збори. 10.04.2015. № 14 (14). URL: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8207?issue=209> (дата звернення 20.07.2023).

4. Закон України "Про засади запобігання і протидії корупції". URL: https://minjust.gov.ua/m/str_36096 (дата звернення 19.06.2023).

5. Каталог ризиків. НАЗК. Антикорупційний портал. URL: <https://antycorportal.nazk.gov.ua/risks/>. (дата звернення: 22.07.2023).

6. Плиса В.Й. Страхування: навчальний підручник. К.: Каравела, 2005. 392 с.

7. Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади: рішення Нац. агентства з питань запобігання корупції від 02.12.2016 № 126. БД "Законодавство України". Київ: ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16> (дата звернення: 25.07.2023).

8. Проєкт Методології управління корупційними ризиками. 2021. НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/metodologiya-upravlinnya-koruptsiynymy-ryzykamy/> (дата звернення: 22.07.2023).

9. Технічний документ — аналітичний звіт щодо корупційних ризиків у сферах надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності публічної адміністрації в Україні / підгот. Центр політико-прав. реформ. 2009. Міністерство юстиції України: офіц. сайт. URL: <http://old.minjust.gov.ua/21894> (дата звернення: 05.07.2023).

10. Цип'яшук М., Дацко К., Ломжець Ю.. Корупційні ризики у вищій освіті. ТОП 25: Стратегічний аналіз корупційних ризиків. Київ: НАЗК, АЮКУ, 2022. 106 с. URL: https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2022/06/TOP_25_koruptsiy-ni_ryzyky_u_vyshhiy-osviti.pdf (дата звернення: 22.07.2023).

References:

1. Biryukov, I.V. (2019), "Corruption aspects of the emergence and spread of hidden businesses", *Naukovy visnyk Uzhgorodskogo nacionalnogo universytetu*, vol. 26 (1), pp. 154—161.

2. Bugajchuk, K.L. (2017), "Corruption risks: concept, classification, assessment methodology, and remedial measures", *Kryminal`no-pravovi ta kryminologichni zasady protydyiy korupciyi*. Xarkiv, pp. 39—40, available at: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_03_2017/pdf/15.pdf (Accessed 25 Sept 2023).

3. Dmytriiev, Yu. (2015), "Corruption risks in the activities of persons authorized to perform state functions", *Visnyk. Pravo znaty vse pro podatky i zbor*, vol. 14 (14), available at: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8207?issue=209> (Accessed 25 Sept 2023).

4. Verkhovna Rada of Ukraine (2011), Law of Ukraine "On Principles of Prevention and Counteraction to Corruption", available at: https://minjust.gov.ua/m/str_36096 (Accessed 25 Sept 2023).

5. NAZK (2022), "Catalog of risks", available at: <https://antycorportal.nazk.gov.ua/risks/> (Accessed 25 Sept 2023).

6. Plysa, V.J. (2005), *Strakhuvannia [Insurance]*, Karavela, Kyiv, Ukraine.

7. National Agency for the Prevention of Corruption (2016), Decision "On Approval of the Methodology for Assessment of Corruption Risks in the Activities of Public Authorities", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1718-16> (Accessed 25 Sept 2023).

8. NAZK (2021), "Draft Methodology for Corruption Risk Management", available at: <https://nazk.gov.ua/uk/documents/metodologiya-upravlinnya-koruptsiynymy-ryzykamy> (Accessed 25 Sept 2023).

9. Center of political and legal reforms (2009), "Technical document — analytical report on corruption risks in the areas of administrative services and control and supervision of public administration in Ukraine", available at: <http://old.minjust.gov.ua/21894> (Accessed 25 Sept 2023).

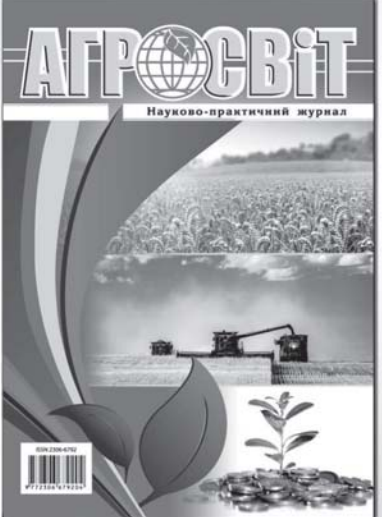
10. Cyp'yashuk, M., Daczko, K. & Lomzhecz, Yu. (2022), *Koruptsiyni ryzyky u vyschij osviti. TOP 25: Stratehichnyj analiz koruptsiynykh ryzykiv [Corruption risks in higher education. TOP 25: Strategic analysis of corruption risks]*, NAZK, AYUKU, Kyiv, Ukraine, available at: https://legalclinics.in.ua/wp-content/uploads/2022/06/TOP_25_koruptsiy-ni_ryzyky_u_vyshhiy-osviti.pdf (Accessed 25 Sept 2023).

Стаття надійшла до редакції 10.10.2023 р.

<https://nayka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292